

Arról, ami nincs

– A nemlétezés elméletei –

10. Mindaz, ami van.

Meinong dzsungele: A létezésről
a fennálláson át az adva levésig.

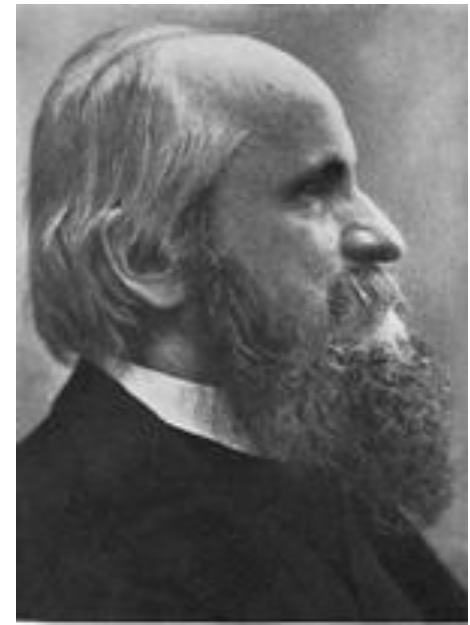
2013. november 25.

Alexius Meinong...

(...Ritter von Handschuchsheim)

- 1853-1920
- Pszichológus és filozófus
→ a mentális tevékenység vizsgálatából indul ki
- Sok írás, de az ontológiai összefoglalás:
Über Gegenstandstheorie, 1904

„Hogy a tudás lehetetlen anélkül, hogy valaminek a tudása lenne, és általánosságban, hogy az ítéleteink és képzeink lehetetlenek anélkül, hogy valamiről alkotott ítéletek vagy képzetek volnának, ez teljesen magától értetődőnek mutatkozik akkor, amikor elemi módon megvizsgáljuk az ezzel kapcsolatos tapasztalatainkat. [...] Röviden szólva, senki sem hunyhat szemet a fölött, hogy a pszichológiai események olyannyira gyakran bírnak azzal a sajátossággal, hogy „valamire irányulnak”, hogy ezt akár a pszichológiai megkülönböztető jegyének is tekinthetjük a nem-pszichológiaival szemben.” **[1]**

Tárgyak

- A „tárgy” szó elsősorban valaminek a tárgyaként értelmes, és
- Mindenek előtt a mentális tevékenységnek vannak tárgyai (filozófiai szaknyelvben: **intencionális** tárgy) → megtapasztaljuk
- Az intencionális tárgyak lehetnek nemlétezők is
 - pl. gondolhatunk a Vulcan bolygóra, félhetünk a marslakóktól, szerethetjük Zsákos Frodót, stb.

„Ám mindannak összessége, ami létezik, beleértve mindazt, ami valaha létezett és létezni fog, végtelenül kicsi a tudás Tárgyainak összességéhez viszonyítva. Ezt a tényt könnyű figyelmen kívül hagyni, feltehetőleg amiatt, hogy a valóság iránti élénk érdeklődésünk, mely természetünk része, hajlamos abba a túlzásba ejteni bennünket, hogy a nem valóságot pusztán semminek tekintsük – pontosabban olyasminek, melyre a tudomány egyáltalán nem alkalmazható, legalábbis értelmes módon biztosan nem.” [2]

Objektum-típusok a megismerés felől nézve

Tapasztalat [<i>Erlebnis</i>]			
intellektuális		emocionális	
<p>Képzet [<i>Vorstellung</i>] Komoly vagy képzelt</p>	<p>Gondolat [<i>Gedanke</i>] komoly (= ítélet [<i>Urteil</i>]) vagy képzelt (= feltevés [<i>Annahme</i>])</p>	<p>Érzés [<i>Gefühl</i>] Komoly vagy képzelt</p>	<p>Vágy [<i>Begehren</i>] Komoly vagy képzelt</p>
<p>A képzet tárgya [<i>Vorstellungsgegenstand</i>]: objektum [<i>Objekt</i>]</p>	<p>A gondolat tárgya [<i>Denkgegenstand</i>]: objektíva [<i>Objektiv</i>]</p>	<p>Az érzés tárgya [<i>Fühlgegenstand</i>]: dignitatíva [<i>Dignitativ</i>]</p>	<p>A vágy tárgya [<i>Begehrungsgegenstand</i>]: desideratíva [<i>Desiderativ</i>]</p>
<p><i>Vörös</i></p>	<p><i>A vörös egy szín</i></p>	<p><i>A vörös vonzó volta</i></p>	<p><i>A gyümölcsnek vörösnek kellene lennie</i></p>

Elvek

- A feltevés korlátlan szabadságának elve:
Bármilyen objektíva feltételezhető, bármilyen objektum elképzelhető
- A valamiként-lét és a lét függetlenségének elve:
A tulajdonságokkal bírás független attól, hogy létezik-e az adott dolog
- A tiszta tárgy léttel szembeni közömbösségének elve:
A tiszta tárgy létezhet éppúgy, mint ahogy nem létezhet, egyik sem tartozik a tárgy természetéhez

(De a tárgy természetéből *következh*t nemlétezés, pl. „kerek négyzet”
→ ekkor az *ellentmondás elvének fényében* következik a nemlétezés, nem egyedül és önmagában a tárgy természetéből
→ A relatíve korlátozott feltevések elve:
Ha bizonyos korábbi feltevések peremfeltételként szolgálnak)

Szubisztencia

- A létezés (valóság) egy szűkebb tartomány, hiszen nemlétező (nem valóságos) objektumok is *vannak*
- Ha a létezés az *egzisztencia* [*Existenz*], akkor a „fennállás” a *szubisztencia* [*Bestand*]
 - Pl. hasonlóság, különbség: ezek a dolgok valamilyen értelemben vannak, de nem léteznek a valóság részeként, hanem valóságok között állnak fenn – mégis gondolkodásunk gyakori tárgyai
 - „Hasonlóképpen, a számok nem léteznek azokon felül, amiket megszámlálunk, még ha létezőket számolunk is meg; ezt pedig világosan tudjuk abból, hogy olyanokat is meg tudunk számolni, amik nem léteznek.” **[3]**
 - Ugyanígy: kapcsolat – van, de nem létezik a dolgokon felül
 - Ugyanígy: a matematikai objektumok

Abzisztencia

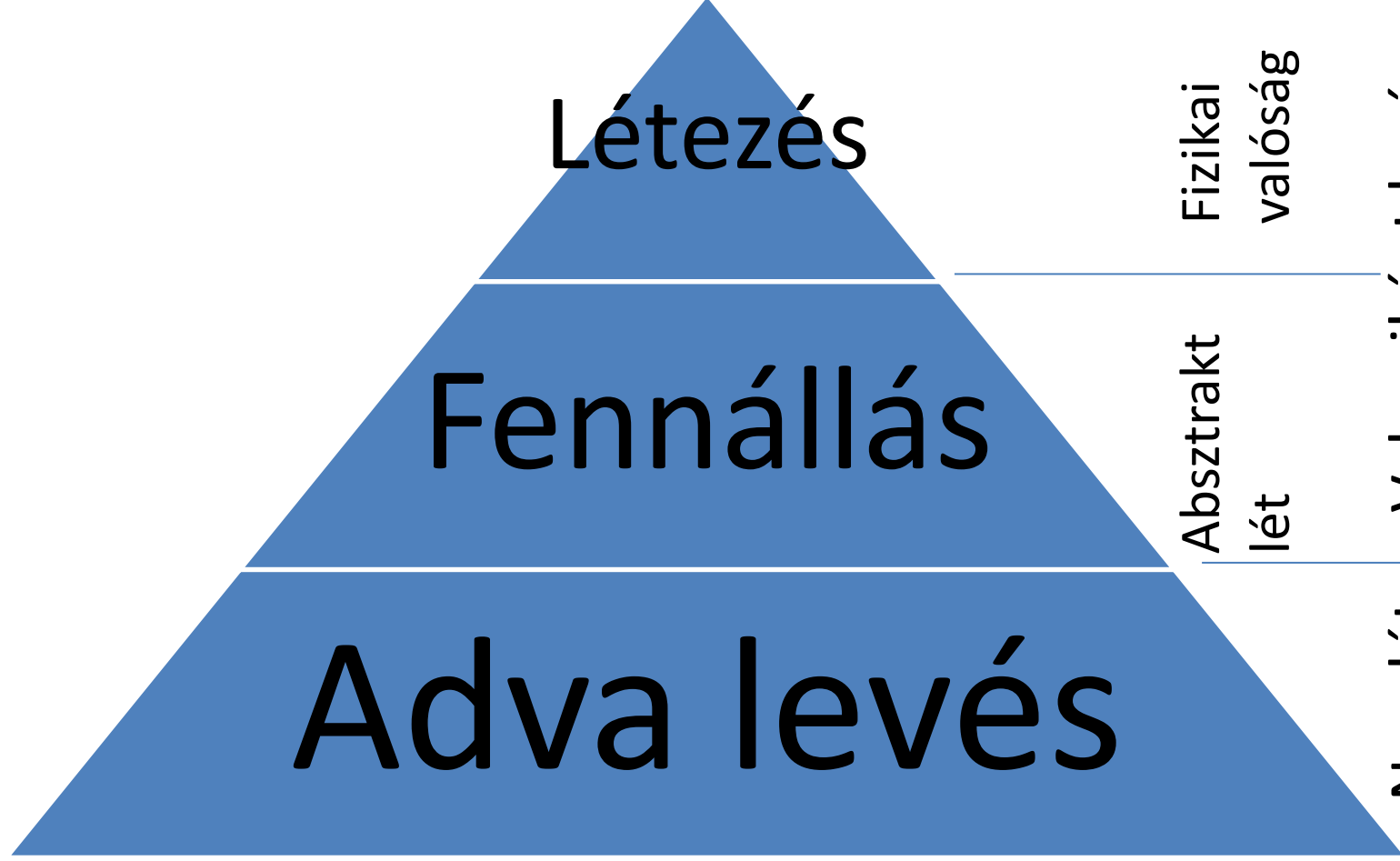
- Nem létező (egziszt.), és nem is fennálló (szubziszt.), hanem *adott* a gondolkodás számára [*Gegebenheit*]
- Pl. „Nem létezik az Üveghegy” – ekkor az Üveghegy a gondolkodás számára adottként van (nem létezik, nem fennáll)

„Kétségtelenül megnyugtató lenne azt mondani, hogy az a fajta furcsa lét, amelyik a levéssel nem rendelkező dolgokat illeti meg, éppen annyira abszurd, mint amilyennek hangzik. Vonzó lenne ez a nézet, ha nem volna az a helyzet, hogy minden Objektíva, mely léttel bír, megkövetel egy Objektumot, amely léttel bír.” [4]

Objektíva: egy gondolat tárgya (<-> objektum: képzet tárgya)

A levés fajtái

- Ezek nem kizáró fajták, hanem egymásba ágyazódóak: minden abzisztál (vagyis semmiről nem beszélhetünk, ami nem adott), ezen belül némely dolgok szubzisztálnak (amik valóban fennállnak, de nem a valóság részeként), és azon belül némelyek egzisztálnak (amik ténylegesen a valóság részeként léteznek)
- Egzisztencia (létezés): fizikai, (tér-) és időbeli levés
- Szubzisztencia (fennállás): absztrakt, nem időbeli levés is
- Abzisztencia (adottság): olyan tárgyként való levés is lehet, mely amúgy nem bír semmiféle léttel

Fizikai
valóság

Absztrakt
lét

Nemlét

Valamiként levés

Intencionális tárgy,
mentális tevékenység tárgya

A tárgyak fajtái

- Léttel rendelkező
 - Valódi objektum → egzisztál, teljes tárgy. Pl. fizikai objektumok
 - Ideális objektum → csak szubzisztál, teljes tárgy. Pl. tények, számok...
- Léttel nem rendelkező
 - Nemléttel rendelkező objektum
 - Ellentmondástalan tárgy
 - Teljes tárgy, pl. konkrét elképzelt tárgyak (egy adott ló lila ruhában)
 - Nem teljes tárgy, pl. Üveghegy, a Nagy Ő, stb. (hiányzik tulajdonság)
 - Ellentmondásos tárgy, teljes vagy nem teljes. Pl., a legnagyobb prímszám, kerek négyzet
 - A lét szempontjából meghatározatlan objektum → nem teljes
Nem ellentmondásos, de implicite feltételezzük, hogy nem létezik
Pl. A Háromszög, A Tisztán Kék Objektum, A Tetszőleges Objektum, stb.

Ez így néz ki táblázatként angolul:

I. Objects (All objects have outside-being [<i>Außersein</i>])					
I.A. Objects that have being		I.B. Objects that do not have being			
I.A.1. Real objects (which exist as well as subsist)	I.A.2 Ideal objects (which only subsist)	I.B.1 Objects that have non-being		I.B.2 Objects that are not determined with respect to being	
↓	↓	I.B.1.a Noncontradictory Objects		I.B.1.b Contradictory Objects	
Complete objects	Complete objects	Complete objects	Incomplete objects whose non-being is “explicitly presupposed” (<i>ausdrücklich vorgegeben</i>), 1915, 740)	Complete or incomplete objects	Incomplete objects that are not contradictorily determined and their non-being is not “explicitly presupposed”
Examples: Doughnuts (like the one on the table in front of me), tables, stars, etc.	Examples: The objective (state of affairs) of my doughnut being on the table; the state of affairs of my doughnut not being in the fridge; the number of doughnuts in front of me	Examples: The doughnut on the table but which is made of chocolate instead of vanilla; the Platonic idea of “doughnuthood” (if Platonism fails)	Examples: The mountain made of doughnuts; the golden mountain; the perpetual motion machine	Examples: The ring-shaped doughnut without a hole; the round square; the set of all sets; the greatest prime number; the doughnut on the table but with some property in <i>addition</i> to its complete set of properties	Examples: The doughnut as such; the “auxiliary” object: my doughnut (see Sections 4.4.3 and 5 below); the object whose only property is being blue; The Triangle

(Russell kritikája)

- Ez ellenmondásos kijelentések megtételére vezethet:
Pl. „A kerek négyzet kerek is és nem is”
 - Ehelyett inkább: Deskripció-elmélet
- Ha helyettesítünk egyes megnevezéseket a logikai leírással, ki fog derülni, hogy nem kell semmire sem vonatkozniuk
- Pl. „Franciaország jelenlegi királya”: ‘Létezik egy és pontosan egy olyan dolog...’ \leftrightarrow nem, nem létezik
 - A kifejezés rosszul formált (rejtett létezési állítás alany-állítmány szerkezetbe bújtatva), ezért nem kell, hogy legyen tárgya

Idézett szövegek forrásai

[1] Alexius Meinong: *The Theory of Objects*. (Fordítás innen: <http://www.hist-analytic.com/Meinongobjects.pdf>, 76.o)

[2]–[3] U.o. 78. o.

[4] U.o. 85. o.

Táblázatok forrása, bővebb leírás:

<http://plato.stanford.edu/entries/meinong/>

Elemzett videó-részletek:

„Plasztik szerelem” c. film (2007)

- 14:10 – 18:20
- 35:30 – 38:00
- 1:01:50 – 1:04:10